

Organizacje Ekologiczne w Polsce i na świecie – analiza prawna część II

W obliczu rosnących wyzwań środowiskowych na świecie, rola organizacji ekologicznych staje się coraz bardziej kluczowa. Działalność tych organizacji, skupiających się na ochronie środowiska naturalnego, zrównoważonym rozwoju oraz promowaniu ekologicznych postaw, stanowi istotny element globalnych wysiłków na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym, degradacji ekosystemów i utraty bioróżnorodności.

Centrum Analiz Konfederacji Inicjatyw Pozarządowych Rzeczypospolitej postanowiło stworzyć analizę, która ma na celu zbadanie ram prawnych, w których te organizacje funkcjonują, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Początkowo Centrum Analiz planowało opublikowanie dwuczęściowej analizy dotyczącej działalności organizacji ekologicznych w Polsce i na świecie. Jednakże, po dokładniejszym zapoznaniu się z tematem oraz głębszej analizie problematyki, doszliśmy do wniosku, iż rola organizacji ekologicznych w ochronie środowiska oraz ich wpływ na procesy decyzyjne są na tyle złożone i istotne, że wymagają szerszego ujęcia.

Pierwsza część analizy dotyczyła prawnych aspektów działalności organizacji ekologicznych zarówno w Polsce, jak i na świecie. Analiza skupiła się na przepisach prawa krajowego oraz międzynarodowego, które regulują ochronę środowiska, a także działalność tych organizacji. Analiza rozpatruje również rolę organizacji ekologicznych w promowaniu zrównoważonego rozwoju, ich prawa, obowiązki oraz wyzwania związane z regulacjami prawnymi. Podkreśla znaczenie ochrony środowiska w konstytucjach różnych krajów oraz współpracę organizacji ekologicznych z instytucjami publicznymi na rzecz wspólnego celu, jakim jest ochrona środowiska naturalnego.

Niniejsza; druga część analizy dotyczy działalności organizacji ekologicznych, praw i obowiązków im przysługujących.

Trzecia część analizy będzie obejmować kwestie związane z wyzwaniami, z jakimi borykają się te organizacje oraz możliwościami, jakie mają przed sobą, aby jeszcze efektywniej angażować się w ochronę środowiska.

Centrum Analiz Konfederacji Inicjatyw Pozarządowych Rzeczypospolitej stoi na stanowisku, iż organizacje ekologiczne pełnią ważną rolę w społeczeństwie, angażując się w ochronę środowiska naturalnego oraz promując zrównoważony rozwój. Owa analiza może

przyczynić się do identyfikacji wyzwań związanych z finansowaniem organizacji ekologicznych jak i wskazać możliwości współpracy z instytucjami publicznymi i innymi podmiotami.

Organizacje ekologiczne zostały ujęte w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. W myśl ustawy organizacje ekologiczne to organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona środowiska¹. Należą do nich przede wszystkim:

1. stowarzyszenia zwykłe,
2. stowarzyszenia zarejestrowane,
3. fundacje.

Warto podkreślić, iż kluczową rolę będzie odgrywał statut organizacji ekologicznej. „Pojęcie statutu należy rozumieć szeroko, gdyż nie chodzi jedynie o statuty w ścisłym tego słowa znaczeniu, ale o każdy tego typu akt wewnętrzny (np. regulamin, umowa spółki, akt założycielski itp.)”² Jasno określone cele i zakres działalności umożliwiają organizacji skuteczniejsze działanie w sprawach ochrony środowiska oraz lepsze wykorzystanie przysługujących jej praw. Jak wynika z wyroku WSA w Warszawie „statut lub regulamin (lub inny akt założycielski) stowarzyszenia powinien w sposób niebudzący wątpliwości definiować cele realizowane przez organizację, nakierowane na ochronę środowiska, które z kolei będą określały granice przedmiotowe spraw pozostających w kręgu zainteresowania tej organizacji.”³

Organizacje ekologiczne działają na rzecz ochrony środowiska. Kwestia ta została unormowana w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. W myśl tej ustawy ochrona środowiska to działania, które mają na celu zachowanie lub przywrócenie równowagi przyrodniczej. Polega ona na racjonalnym kształtowaniu środowiska oraz gospodarowaniu jego zasobami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Ochrona ta obejmuje również

¹ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112). [https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/17497783?unitId=art\(86\(g\)\)ust\(4\)&cm=DOCUMENT](https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/17497783?unitId=art(86(g))ust(4)&cm=DOCUMENT) (dostęp: 2024-08-26 10:47)

² A. Barczak, *4. Udział organizacji ekologicznych w ochronie środowiska* [w:] *Internacjonalizacja administracji publicznej*, red. Z. Czarnik, J. Posłuszny, L. Żukowski, Warszawa 2015. <https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/monograph/369361920/279280/czarnik-zbigniew-red-posluszny-jerzy-red-zukowski-ludwik-red-internacjonalizacja-administracji...?cm=URELATIONS> (dostęp: 2024-08-26 09:24)

³ Wyrok WSA w Warszawie z 11.08.2017 r., IV SA/Wa 63/17, LEX nr 2393337. <https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/jurisprudence/522487033/1/iv-sa-wa-63-17-wymog-wskazania-celow-dzialania-stowarzyszenia-w-jego-statucie-regulaminie-lub...?cm=URELATIONS> (dostęp: 2024-08-26 10:08)

przeciwdziałanie zanieczyszczeniom oraz przywracanie elementów przyrodniczych do ich właściwego stanu⁴. Innymi słowy, ochrona środowiska to zarówno aktywne działania, jak i świadome zaniechania, które mają na celu utrzymanie lub odtworzenie zdrowego i zrównoważonego ekosystemu.

W tym miejscu warto poruszyć kwestię praw organizacji ekologicznych, które odgrywają kluczową rolę w procesach związanych z ochroną środowiska. Uprawnienia tych organizacji są istotnym elementem umożliwiającym im aktywne działanie na rzecz ochrony przyrody oraz współpracę z organami administracji publicznej. Na wstępie warto podkreślić, iż w myśl ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko organizacje ekologiczne mogą angażować się jedynie w postępowania, które wymagają udziału społeczeństwa, a ich prawa i obowiązki wynikają z przepisów kodeksu postępowania administracyjnego (np. art. 28 k.p.a zasada udziału stron w postępowaniu administracyjnym). Najważniejszym prawem organizacji ekologicznych jest:

udział w postępowaniu administracyjnym	Organizacje ekologiczne, które prowadzą działalność statutową w zakresie ochrony środowiska lub przyrody przez co najmniej 12 miesięcy przed wszczęciem danego postępowania, mają prawo zgłosić chęć uczestnictwa w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa.
---	---

Tabela 1 Na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

Warto wskazać, iż organizacje ekologiczne działają na prawach stron. Oznacza to, że mają możliwość wpływania na przebieg i rezultat postępowania, np. poprzez składanie wniosków i dowodów. W literaturze przedmiotu podkreśla się pogląd, iż „organizacja ekologiczna nie staje się stroną postępowania, ale podmiotem, któremu przysługują jedynie analogiczne uprawnienia.⁵” Udział ten jest niezwykle ważny, ponieważ zapewnia im możliwość realnego wpływu na decyzje

⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.). [https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/16901353?unitId=art\(3\)pkt\(13\)&cm=DOCUMENT](https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/16901353?unitId=art(3)pkt(13)&cm=DOCUMENT) (dostęp: 2024-08-26 09:30)

⁵ K. Gruszecki [w:] Komentarz do ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wyd. IV, LEX/el. 2023, art. 44. <https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/commentary/587244994/718760/gruszecki-krzysztof-komentarz-do-ustawy-o-udostepnianiu-informacji-o-srodowisku-i-jego-ochronie...?cm=URELATIONS> (dostęp: 2024-08-26 09:49)

dotyczące ochrony środowiska. Dzięki temu, że działają one na prawach stron, mogą aktywnie uczestniczyć w postępowaniu, co pozwala im skutecznie reprezentować interesy środowiska i społeczności, które chcą chronić. Możliwość składania wniosków i dowodów daje tym organizacjom narzędzia do przeciwdziałania decyzjom, które mogłyby negatywnie wpłynąć na środowisko.

Drugim prawem, które jest nierozwieralnie połączone z prawem do udziału w postępowaniu administracyjnym jest:

prawo do odwołań	Organizacje ekologiczne mogą wnieść odwołanie od decyzji wydanej w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa, jeśli jest to zgodne z ich celami statutowymi.
-------------------------	---

Tabela 2 Na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

Co istotne, mogą to zrobić nawet wówczas, gdy nie uczestniczyły w postępowaniu przed organem pierwszej instancji. Wniesienie odwołania automatycznie nadaje im status strony w postępowaniu odwoławczym. W myśl art. 86g. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko odwołanie od decyzji o zezwoleniu na inwestycję musi zawierać:

1. precyzyjnie wskazanie, w jakim zakresie decyzja o zezwoleniu jest niezgodna z decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach lub nie uwzględnia jej postanowień,
2. przedstawienie szczegółowe uzasadnienie, które wyjaśnia, dlaczego decyzja ta narusza postanowienia dotyczące ochrony środowiska, wskazując na konkretne argumenty i dowody,
3. jeśli odwołanie wnosi strona postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, musi także zawierać dokumenty potwierdzające prawa rzeczowe do nieruchomości znajdującej się w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia, takie jak numer działki ewidencyjnej oraz o ile dostępny, numer jej księgi wieczyste⁶.

Odwołanie należy złożyć w terminie 14 dni od dnia upływu terminu udostępnienia treści zezwolenia na inwestycję. Dodatkowo, organizacji ekologicznej lub stronie, o której mowa,

⁶ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112). [https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#!/act/17497783?unitId=art\(86\(g\)\)ust\(4\)&cm=DOCUMENT](https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#!/act/17497783?unitId=art(86(g))ust(4)&cm=DOCUMENT) (dostęp: 2024-08-26 10:47)

przysługuje również prawo do wniesienia skargi do sądu administracyjnego na zezwolenie na inwestycję, o ile decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach została wydana w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa. Prawo to przysługuje nawet wtedy, gdy organizacja ekologiczna lub strona nie brały udziału w postępowaniu dotyczącym wydania zezwolenia na inwestycję⁷.

Kolejnym ważnym prawem przysługującym organizacjom ekologicznym jest prawo do wniesienia skargi do sądu administracyjnego na decyzje dotyczące zezwoleń inwestycyjnych, które zostały poprzedzone decyzjami o środowiskowych uwarunkowaniach.

prawo wniesienia skarg	do	Organizacje ekologiczne mają prawo złożyć skargę do sądu administracyjnego na decyzję wydaną w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa, jeżeli jest to zgodne z ich celami statutowymi.
-----------------------------------	-----------	--

Tabela 3 Na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

Podobnie jak w przypadku odwołania organizacje ekologiczne mogą to zrobić nawet, jeśli nie brały udziału w postępowaniu na wcześniejszych etapach. Skarga do sądu administracyjnego powinna:

1. wskazywać, w jakim zakresie zezwolenie na inwestycję jest sprzeczne z decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach lub w jaki sposób nie uwzględnia jej postanowień.
2. zawierać szczegółowe uzasadnienie, które wyjaśnia powody, dla których decyzja o zezwoleniu jest niezgodna z wymaganiami dotyczącymi ochrony środowiska⁸.

W przypadku gdy skargę wnosi strona postępowania, która brała udział w wydawaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, skarga musi również zawierać dokumenty potwierdzające prawa rzeczowe do nieruchomości, która znajduje się w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia. Dokumenty te powinny zawierać co najmniej numer działki ewidencyjnej oraz, jeśli jest dostępny, numer księgi wieczystej. Skargę należy złożyć w terminie 30 dni od dnia upływu terminu udostępnienia treści zezwolenia na inwestycję, zgodnie z art. 72 ust. 6. W szczególnych

⁷ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112). [https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/17497783?unitId=art\(86\(g\)\)ust\(4\)&cm=DOCUMENT](https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/17497783?unitId=art(86(g))ust(4)&cm=DOCUMENT) (dostęp: 2024-08-26 10:47)

⁸ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112). [https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/17497783?unitId=art\(86\(g\)\)ust\(4\)&cm=DOCUMENT](https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/17497783?unitId=art(86(g))ust(4)&cm=DOCUMENT) (dostęp: 2024-08-26 10:47)

przypadkach, sąd może na wniosek organizacji ekologicznej lub strony wydać postanowienie o wstrzymaniu wykonania zaskarżonej decyzji w całości lub w części, jeżeli istnieje ryzyko wyrządzenia znacznej szkody lub spowodowania trudnych do odwrócenia skutków⁹. Ostatnim prawem, które wiąże się z postępowaniem administracyjnym jest:

prawo do wniesienia zażalenia na odmowę dopuszczenia	Jeśli organ administracyjny odmówi organizacji ekologicznej udziału w postępowaniu, organizacja ta ma prawo złożyć zażalenie na takie postanowienie.
---	--

Tabela 4 Na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

Prawo do wniesienia zażalenia na odmowę dopuszczenia organizacji ekologicznej do postępowania administracyjnego jest mechanizmem ochronnym, który zapewnia, że organizacje te mogą aktywnie uczestniczyć w procesach decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska. Jeśli organ administracyjny decyzją o odmowie udziału w postępowaniu narusza przepisy lub zasady dotyczące ochrony środowiska, organizacja ekologiczna ma możliwość odwołania się od tej decyzji. Prawo to jest istotne, ponieważ pozwala organizacjom na skuteczne kwestionowanie decyzji, które mogą ograniczać ich możliwości wpływania na ważne dla środowiska kwestie.

Warto również wspomnieć, iż organizacje ekologiczne mają przyznane prawo do:

współpracy z organami administracji państwowej	Organizacje ekologiczne mają możliwość współpracy z organami administracji publicznej w dziedzinie ochrony środowiska. Organy administracji mogą wspierać te organizacje w ich działaniach na rzecz ochrony środowiska.
---	---

Tabela 5 Na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

Podsumowując analizę warto wskazać, iż organizacje ekologiczne pełnią kluczową rolę w ochronie środowiska. Dzięki swojemu zaangażowaniu w ochronę środowiska i promowanie zrównoważonego rozwoju, organizacje te są ważnymi graczami w walce z globalnymi wyzwaniami ekologicznymi. W związku z czym Ustawodawca przyznał takim podmiotom wyjątkowe prawa. Kluczowym elementem jest ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku, która definiuje prawa i obowiązki organizacji ekologicznych, w tym prawa do udziału w

⁹ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112). [https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/17497783?unitId=art\(86\(g\)\)ust\(4\)&cm=DOCUMENT](https://sip-1lex-1pl-1c6pm5mpk002c.han.uni.opole.pl/#/act/17497783?unitId=art(86(g))ust(4)&cm=DOCUMENT) (dostęp: 2024-08-26 10:47)

postępowaniach administracyjnych oraz możliwość składania odwołań i skarg. Najważniejszym prawem jest prawo uczestniczenia w postępowaniach administracyjnych wymagających udziału społeczeństwa. Prawo to pozwala między innymi na składaniu wniosków i dowodów, co daje realny wpływ na decyzje dotyczące ochrony środowiska. Innymi prawami są prawa do wniesienia odwołania i skargi do sądu administracyjnego, które są istotnymi narzędziami umożliwiającym organizacjom ekologicznym kwestionowanie decyzji administracyjnych. Dzięki temu mogą one reagować na decyzje, które są niezgodne z zasadami ochrony środowiska, nawet jeśli nie uczestniczyły w postępowaniu na wcześniejszych etapach.